

**KICHIK HUDUDLARDA IJTIMOY INFRATUZILMA RIVOJLANISHINING
ASOSIY KO'RSATKICHLARI**

Qurbonov Shuxrat Bekmetovich – *geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent*
qurbonov1977@mail.ru

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Daljanov Kazakbay Ongarbaevich – *assistent o'qituvchi*
kazakbay.daljanov@gmail.com

Berdaq nomidagi Qoraqalpog' davlat universiteti

**ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ
НА МАЛЫХ ТЕРРИТОРИЯХ**

Курбанов Шухрат Бекметович – *доктор философии по географическим наукам, доцент*
Чирчикский государственный педагогический университет

Далжанов Казакбай Онгарбаевич – *ассистент преподаватель*
Каракалпакский государственный университет имени Бердаха

**MAIN INDICATORS OF SOCIAL INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT
IN SMALL TERRITORIES**

Qurbonov Shuxrat Bekmetovich – *Doctor of Philosophy in Geographical Sciences, Associate Professor*
Chirchiq State Pedagogical University

Daljanov Kazakbay Ongarbaevich – *assistant teacher*
Karakalpak State University named after Berdakh

Tayanch so'zlar: aholi, xizmat ko'rsatish sohalari, pullik xizmatlar, chakana savdo, ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash, tibbiy xizmat, maishiy xizmat, hududiy tashkil etish, transport xizmati, ijtimoiy sohalalar.

Rezyume. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi kichik hududlarida (qishloq tumanlari va shaharlari) ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanish ko'rsatkichlari tahlil qilingan. Asosiy e'tibor ta'lim, sog'liqni saqlash va kommunal-maishiy xizmatlarning ko'rsatkichlari, ularning dinamikasini o'rganishga qaratilgan.

Ключевые слова: население, сфера услуг, платные услуги, розничная торговля, система образования, здравоохранение, медицинское обслуживание, бытовое обслуживание, территориальная организация, транспортное обслуживание, социальная сфера.

Резюме. В статье анализируются показатели развития социальной инфраструктуры малых территорий Республики Узбекистан (сельских административных районов и городов). Основное внимание уделено изучению показателей образования, здравоохранения и коммунального обслуживания, а также их динамике.

Key words: population, service sector, paid services, retail trade, education system, healthcare, medical care, consumer services, territorial organization, transport services, social sphere.

Summary. This article analyzes the development indicators of social infrastructure in small areas of the Republic of Uzbekistan (rural areas and cities). The focus is on education, healthcare, and public services indicators, as well as their dynamics.

Kirish. O'zbekistonda mustaqillik yillarida qishloq joylarning ijtimoiy rivojlanishi, qishloq aholisining turmush farovonligini yuksaltirish, uning hayot sharoitlarini yaxshilashga bo'lgan e'tibor davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Buni, eng avvalo, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish, barkamol yosh avlodni tarbiyalash, aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish tizimini takomillashtirish va xalqaro talablar darajasiga ko'tarish, sportni rivojlantirish va boshqalar misolida aniq ko'rish mumkin. Bu borada, ayniqsa, qishloq joylarni rivojlantirishga, qishloq aholisining turmush sharoitlarini yaxshilashga, qishloq infratuzilmasini rivojlantirishga bo'lgan e'tiborning kuchayganligini alohida qayd etish lozim.

Hozirgi davrda qishloq joylarda ijtimoiy infratuzilma tizimini rivojlantirish, aholi turmush darajasini yaxshilash mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy iqtisodiyotni yuksaltirish, qishloq joylarda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish sharoitida aholi turmush sharoitini yaxshilash, ma'lum bir qatlamdagi aholini ijtimoiy himoya qilish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Bunda ayniqsa xizmat ko'rsatishni, ya'ni ta'lim, sog'liqni saqlash, uy-joy va, boshqa sohalarni aholi kundalik ehtiyoji va yashash

sharoitini yaxshilashga qaratilgan ijtimoiy infratuzilma tarmoqlarining alohida o'rni bor. Aynan shu va shunga o'xshash muammolarni hal etish qishloq joylar taraqqiyoti va farovonligiga erishishda asosiy vazifalar sirasiga kiradi.

Ishning maqsadi va vazifalari. O'zbekistonda kichik hududlar, xususan qishloq tumanlari hamda viloyatga bo'ysinuvchi shaharlarda ijtimoiy infratuzilma rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari hamda zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilish ishning maqsadi hisoblanadi. Qo'yilgan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: kichik hududlarda ta'lim tizimi ko'rsatkichlari va dinamikasini tahlil qilish; sog'liqni saqlash tizimidagi o'zgarishlarni o'rganish; aholining kommunal-maishiy xizmatga bo'lgan ehtiyojlari va ularning ta'minlanganligi tahlil qilish va xulosalar chiqarish.

Asosiy qism. Qishloq tumanlari va shaharlarda ijtimoiy infratuzilma rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari respublikamizdagi 163 ta qishloq ma'muriy tumanlari hamda respublika va viloyat bo'ysunuvdagi 31 ta shaharlar kesimida tahlil qilindi.

Ta'lim. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari 2024-yil 1-yanvar holatiga ko'ra respublikamizda 35973 tani tashkil

qilgan. Ularning soni respublikamiz qishloq ma'muriy tumanlari va shaharlar kesimida keskin farqlanadi. Masalan, bevosita aholi soniga bog'liq ravishda Urgut tumanida MTTlar soni 516tani tashkil qilgan. Shuningdek, Xatirchi, To'raqo'rg'on, Uychi, Asaka, Yangiqo'rg'on, Yakkabog' va Pastdarg'om kabi tumanlar har birida 450-500 tagacha MTTlar mavjud. Shirin va G'azg'on shaharlariga 12-13 tadan MTTlar mos keladi. Umuman olganda, so'nggi yillarda mamlakatimizda 3-6 yoshli bolalarni MTTlar bilan qamrov darajasini oshirishga e'tibor kuchayishi, xususan, oilaviy nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarini ko'paytirish asosida ularning ortmoqda. Deyarli barcha qishloq tumanlari jami MTTlar sonida oilaviy nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ulushi yuqori [1, 2, 6].

2024-yil 1-yanvar holatiga mavjud MTTlarida o'rinlar soni 2853,2 mln tashkil qilgan holda, o'rta hisobda bitta MTTga 80 ta o'rin mls kelgan. Biroq, oilaviy nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilar sonining nisbatan kam bo'lishini hisobga olsak, davlat MTT o'rinlar soni yuqori bo'lishi tabiiy hol.

3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinishi jihatidan ham tahlil qilinayotgan qishloq tumanlari va shaharlar keskin farqlanadi. O'rganilayotgan davrda Qorovulbozor tumani (119,5%), G'azg'on shahar (113,2 %), Yakkasaroy (107,5%), Ohangaron shahar (103,1%), Navoiy shahar (102,7%) va Urganch shahar (101,2%) 3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinishning yuqoriligi jihatidan ajralib turgan. Shuningdek, Kitob tumanida ham qamrovlilik darajasi 100% tashkil qilgan. – yuqoridagi ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, 3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinishning yuqori darajasi, ya'ni 100 foiz va undan yuqori bo'lgan guruhdan jami 22 ta tumanlar va shaharlar joy olgan, ularning respublika jami tuman va shaharlar sonidagi ulushi 10,7 % teng. Shuningdek, qamrov darajasi 80-90,0 foiz bo'lgan ikkinchi guruhdan 42 ta (20,4%), uchinchi 70,0-80% qamrov darajasiga ega guruhga esa eng ko'p 73 ta (35,4%) ma'muriy birlik kirgan. To'rtinchi guruhda 60,0-70,0% qamrovga ega 42 ta (20,4%), 50,0-60,0% 3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olgan guruhda jami 16 ta (7,8%) tuman va shaharlar mavjud. Mamlakatimizning 11 ta tumanida 3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi eng quyi o'rinlarda turadi. Mazkur tumanlar aksariyatida qamrov darajasi 50,0 foizga ham yetmaydi.

Tahlillar ko'rsatishicha, Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar hamda Toshkent shahrining har biri, alohida tuman va shaharlari bo'yicha ham katta farqlar ko'zga tashlanadi. Masalan, Qoraqalpog'iston bo'yicha 3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi o'rtacha 77,9 foizga teng bo'lgan holda, Beruniy (95,9%), Nukus shahri (88,6%), Qo'ng'iro't (87,4%), Nukus, Mo'ynoq va Taxtakop'ir tumanlarida 83,0-85,0 % atrofida bo'lgan. Eng past ko'rsatkich esa To'rtko'l (61,6%) va Bo'zatov (65,5%) tumanlariga tegishli. Shuningdek, Andijon viloyatida viloyat o'rtacha darajasi 79,6 % teng. Viloyatning aksariyat shahar va tumanlari viloyat o'rtachasidan yuqori. Nisbatan past ko'rsatkich Andijon shahri va tumani, Jalaquduq, Asaka va Qo'rg'ontepa tumanlariga xos.

Buxoro viloyatida Qorovulbozor tumani 3-6 yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi bo'yicha yuqori o'ringa ega (119,5%), past ko'rsatkich esa viloyatning faqat 2 ta tumani Olot va Buxoro tumanlariga tegishli. Jizzax viloyatida Zomin, Do'stlik va Jizzax shahrining o'rinlari viloyat o'rtachasidan past. Navoiy viloyatida Nurota va Tomdi tumanlarida o'rganilayotgan jarayon bo'yicha ancha muammolar bor. O'rganishlar ko'rsatishicha, respublikamiz janubiy viloyatlari Qashqadaryo va Surxondaryo shahar va tumanlarida 3-6 yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi eng past ko'rsatkichga ega. Surxondaryo viloyatida Angor, Termiz va Jarqo'rg'on, Termiz shahri bu borada biroz yuqori o'rinda turadi. Qashqadaryo viloyatida esa Kitob, Shahrisabz shahri va Mirishkor tumanlaridan tashqari barchasi ko'rsatkichlari kichik. Ko'kdala tumani (24,3 %) nafaqat viloyatda balki respublikamizda ham oxirgi o'rinlarni egallaydi.

Bu borada Namangan viloyatining vaziyati biroz yuqori. Chortoq tumanini (70,0%) hisobga olmaganda, qolgan barcha shahar va tumanlar viloyat o'rtachasidan (71,4%) yuqori. Samarqand viloyati shahar va tumanlarining vaziyati ham Qashqadaryo va Surxondaryoga o'xshab ketadi. Kattaqo'rg'on, Payariq, Jomboy va Urgut tumanlarining viloyatdagi o'rni biroz yuqori.

Turli sabablarga ko'ra, Sirdaryo viloyati shahar va tumanlarida 3-6 yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi (Xovos va Sayxunobod tumanidan tashqari) viloyat darajasi 76,1 foizdan yuqori.

Xorazm va Farg'ona viloyati shahar va tumanlarining o'rganilayotgan jarayon bo'yicha vaziyati o'rtacha mavqega ega. Toshkent viloyatida esa mazkur ta'lim tizimi bosqichida hal qilinishi lozim bo'lgan muammolar borligi ko'zga tashlanadi.

Respublikamizda 2024-2025-o'quv yili boshiga respublikamiz jami shahar va tumanlarida 10943 ta umumta'lim muassasalari mavjud bo'lgan. Umumta'lim muassasalari soni shahar va tumanlarning maydoni, aholisi soni va zichligi, yosh-jins va milliy tarkibiga bog'liq holda turlicha taqsimlangan. Masalan, maydoni katta, tabiiy geografik jihatdan cho'lli yoki tog'li tumanlarda ularning soni ancha ko'p. Bu borada ayniqsa, Urgut (151 ta), Pastdarg'om (132 ta), Chiroqchi (127 ta), Denov (114 ta), Koson (102 ta) tumanlari ajralib turadi. Shuningdek, G'azg'on shahri (3 ta), Shirin shahri (5 ta) va Qorovulbozor tumanida (8 ta) umumta'lim maktablari mavjud. Odatda, umumta'lim maktablarining soni emas, balki ulardagi o'rinlar va o'quvchilar soni katta ahamiyat kasb etadi [3, 5].

Tahlil qilinayotgan o'quv yilida deyarli barcha yirik ma'muriy markazlarda bitta umumta'lim muassasiga o'rta hisobda 1000 tadan ko'proq o'quvchi mos kelgan. Nukus shahrida 1015 nafar, Andijonda 1169 nafar, Navoiyda 1445 nafar, Namanganda 1163 nafar, Samarqandda 1036 nafar, Termizda 1102 nafar o'quvchi mos kelgan. Shu bilan birga, Tomdi tumanida 111 nafar, Konimexda 186 nafar va Farg'ona tumanida bitta maktabga 245 nafar o'quvchi mos kelgan.

Umuman olganda, yirik maktablar Toshkent shahrida, shuningdek, viloyat markazlari va nisbatan yirik sanoat markazlari bo'lgan shaharlarda joylashgan. Qishloq tumanlari miqyosida yuqoriroq ko'rsatkichlar demografik sig'imi yuqori, aholi punktlari ancha katta bo'lgan Farg'ona vodiysida ko'zga tashlanadi. Qoraqalpog'iston Respublikasi, Navoiy, Jizzax va Sirdaryo viloyatlari

tumanlaridagi umumta'lim maktablarida o'quvchilar soni nisbatan kam.

Mamlakatimizda mavjud akademik litseylarning asosiy qismi oliy o'quv yurtlari – universitet va institutlar qoshida tashkil etilgan. 2024/ 2025-o'quv yilida Qoraqalpog'iston Respublikasidagi 5 ta akademik litseylarning barchasi Nukus shahrida, Andijon viloyatida faoliyat ko'rsatgan 6 tasidan 5 tasi Andijon shahrida (1 tasi Andijon tumanida), Navoiy viloyati 3 tadan barchasi Navoiy shahrida, Samarqand viloyatida mavjud 10 tasi ham Samarqand shahrida joylashgan. Shuningdek, Xorazm viloyatidagi jami 4 ta akademik litsey ham viloyat markazi Urganch shahrida faoliyat olib boradi.

So'nggi yillarda o'rta maxsus professional ta'lim tizimidagi islohat natijasi o'laroq kollejlarning soni qisqarib kasb-hunar maktablari esa ko'paymoqda. Deyarli barcha qishloq tumanlari va shaharlarda kasb-hunar maktablari tashkil qilingan. Shu bilan birga, texnikumlar sonida ham ko'payish jarayonini kuzatish mumkin. Oldingi 2023-2024-o'quv yili bilan taqqoslaganda Qoraqalpog'istonda 1 taga, Andijonda 2 taga, Buxoroda 4 taga, Qashqadaryoda 8 taga, Navoiyda 1 taga, Surxondaryo, Sirdaryo, Farg'ona, Toshkent viloyatlari va Toshkent shahrida 2 tadan texnikumlar ko'paygan.

Sog'liqni saqlash. Hududlar ijtimoiy hayotida ambulatoriya-poliklinikalar va ular bilan ta'minlanishi darajasi ham muhim ahamiyatga ega. Mamlakat miqyosida ushbu muassasalar soni 8011 tani tashkil qilgan holda har 10 ming aholiga hisoblaganda 2,2 tadan mos keladi. Navoiy shahrida mazkur ko'rsatkich 6,6, Jizzax shahrida 5,2, Guliston shahrida 5,1, Konimex tumanida 4,8 teng. Bu borada nisbatan past ko'rsatkich Urgut, Kattaqo'rg'on va Sharof Rashidov tumanlariga to'g'ri keladi. Ularda har 10 ming aholiga 1 ta ambulatoriya-poliklinika mos keladi.

Tumanlar va shaharlar kesimida tahlil qilinganda, shifoxona muassasalari soni bo'yicha (mulkchilik shakli bo'yicha kichik tadbirkorlik (biznes) subyekti sifatida faoliyat yuritayotgan shifoxona muassasalarini qo'shgan holda) Andijon (70 ta), Samarqand (59 ta), Buxoro (57 ta), Namangan (47 ta), Farg'ona (43 ta), Navoiy (40 ta), Urganch (36 ta), Nukus (21 ta) va Guliston (21 ta) shaharlari yetakchilik qiladi.

Shifoxona o'rinlari bo'yicha ham yaqqol ustunlik Qoraqalpog'iston respublikasi poytaxti Nukus shahri va viloyat markazlariga tegishli. Shifoxona o'rinlari bilan ta'minlangan har 10 ming aholiga nisbatan Qoraqalpog'istonda 41,4 tashkil qilgan holda, Nukus shahrida 103,1, Andijon viloyatida 51,1 tashkil qilgan holda, Andijon shahrida 147,5 teng. Tahlillar ko'rsatishicha, o'rganilayotgan 206ta ma'muriy birliklarning 19 tasida har 10 ming aholiga nisbatan 100 tadan ortiq shifoxona o'rinlari mos kelgan. Shuningdek, 23 tasida har 10 ming aholiga 50-100 shifoxona o'rinlari mos keladi. Qishloq tumanlaridan Qarshi (8,9), Chiriqchi (13,8), Zarbdor (13,9), Ko'kdal'a (14,0) bu borda eng past o'rinlarga ega.

Tuman va shaharlar orasida shifokorlar bilan ta'minlanganligi jihatidan ham sezilarli tafovutlar mavjud. Respublika bo'yicha har 10000 aholiga 28,7 nafar shifokor to'g'ri kelgan holda, Nukus shahrida 99 nafar, Andijon shahrida 99 nafar, Buxoro shahrida 134 nafar, Qarshi shahrida 103 nafar, Samarqand shahrida 128 nafar, Termiz shahrida 106 nafar, Guliston shahrida 110 nafar, Farg'ona

shahrida 100 nafar va Urganch shahrida 189 nafar to'g'ri kelgan. Shu bilan birga, har 10 ming aholiga nisbatan mos keladigan shifokorlar soni Dexqonobod (7,2), Baxmal (8,6), Zafarobod (9,2), Bo'ston (9,7) va Shaxrixon (10,3) qishloq tumanlarida ancha kam.

O'rta tibbiyot xodimlari bilan ta'minlanganlik borasida ham vaziyat ancha farqlanadi va xuddi shifokorlar bilan ta'minlanganlikka o'xshab ketadi. Viloyat markazlari va nisbatan yirik shaharlarda yuqori, borish qiyin bo'lgan yoki tog'li cho'lli tumanlarda biron past.

Umuman olganda, tibbiy infratuzilmadagi o'zgarishlar ma'lum ma'noda xususiy amaliyot shifoxonalari faoliyatining kengayib borishi bilan ham izohlanadi.

So'nggi yillarda qator tibbiy xizmat ko'rsatish turlari, masalan, stomatologiya, oftalmologiya hamda ayrim tor mutaxassislik jabhalarida xususiy amaliyot keng yoyildi. Shu bilan birga ayrim noan'anaviy davolash turlarining kirib kelishi bevosita chet ellarda malakasini oshirib kelgan xususiy amaliyot shifokorlari bilan bog'liq.

Kommunal-maishiy xizmat. Aholi sog'lig'ini saqlash va uning kundalik hayotida tabiiy gaz va ichimlik suvi bilan ta'minlanganlik muhim o'rin tutadi. Respublika bo'yicha aholi punktlari va uy-joy fondini infratuzilma bilan ta'minlanishining hozirgi holatini tahlil qilish ko'rsatadiki, kvartira (uy)larning ichimlik suvi va kanalizatsiya bilan ta'minlanish darajasi shaharlardan shaharcha va qishloqlarga borgan sari kamayish xususiyatiga ega. Masalan, 2024-yilda mamlakatimizning deyarli barcha shaharlari vodoprovod suvi bilan 90 foizdan ortiq ta'minlangan bo'lsa, ushbu ko'rsatkich shaharchalarda 75 foizni, qishloq aholi punktlarida esa 73,4 foizni tashkil qildi. Umuman olganda, 2024-yilda respublika bo'yicha kvartira (uy)larning ichimlik suvi bilan ta'minlanganligi 75,0 teng bo'lgan. Jami 206 ta ma'muriy birliklardan (Qoraqalpog'iston Respublikasi poytaxti (Nukus sh.), viloyat markazlari, viloyatga bo'ysunuvchi shaharlar, qishloq va shahar tumanlari) Samarqand shahri, Mirobod va Chilonzor tumanlari 100 foiz ta'minlangan.

Statistik ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, kvartira (uy)larning ichimlik suvi bilan ta'minlanganligi bo'yicha nisbatan yuqori (90% va undan yuqori) guruhga jami respublika shahar va ma'muriy tumanlarning 52 tasi (25,2%) kirgan. Ularning orasida viloyat markazlari va viloyatga bo'ysunuvchi shaharlar ko'pchilikni tashkil qiladi. Ikkinchi 80-90% atrofida markazlashgan suv bilan ta'minlangan ma'muriy birliklar soni 40 taga teng. Uchinchi guruhdan 43 ta shahar va tumanlar joy egallagan, keyingi 50-70% ichimlik suvi bilan ta'minlangan guruhda 40 ta shahar va tumanlar bor. Markazlashgan suv bilan ta'minlanganlik darajasi 50 % ga ham yetmaydigan tumanlar soni 29 ta bo'lib, ularning aksariyati cho'lli tumanlardan iborat. Buxoro viloyatida 7 ta, Qashqadaryo viloyatida 8 ta tuman aynan so'nggi guruhdan joy egallagan.

Umuman olganda, ma'muriy birliklarning hududlarning toza ichimlik suvi bilan ta'minlanishi tahlili shuni ko'rsatadiki, sobiq Ittifoq davridagi markazlashtirish, «markaz-periferiya» an'analari shunday kichik hududda ham ko'zga tashlanadi. Ayni paytda ushbu masalada, geografik jihatlardan tashqari, subyektiv omillar ham borligi namoyon bo'ladi. Bu bir-biridan uncha uzoqda bo'lmagan yondosh hududlarning hamda ta'minot manbaiga nisbatan markaziy tumanlardan ancha qulay

joylashgan ma'muriy birliklar toza ichimlik suvi bilan ta'minlanganligida ham ko'zga tashlanadi.

Aholi punktlarini ichimlik suvi bilan ta'minlanishiga nisbatan kanalizatsiya bilan ta'minlanish darajasi juda past. Hatto, bu ko'rsatkich respublikaning shahar joylarida 63,0 foizdan oshmaydi. Jami 64 ta tuman va shaharlardagi kvartira (uy)lar kanalizatsiya bilan 50-100% gacha ta'minlangan. Shuningdek, 68 tasi 30-50,0% gacha, 53 tasi 20-30,0% gacha va qolgan 21 tasining ta'minlanganligi 20,0% ga ham yetmaydi.

Xulosa. Shunday qilib, aholining ijtimoiy rivojlanishi barcha hududlarda bir xilda kechmaydi, va bu xususda ayrim mintaqaviy xususiyatlar ham mavjud. Farg'ona vodiysi tuman va shaharlarida demografik salohiyat va aholi zichligining yuqoriligi sharoitida kechsa, Qoraqalpog'iston respublikasi va Xorazm viloyatida ekologik vaziyatning keskinlashuvi, Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlarida esa umumiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning nisbatan sustligi sharoitida rivojlanadi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston hududlarining yillik statistik to'plami (2020-2021). –Toshkent: 2022.
2. O'zbekiston hududlarining yillik statistik to'plami (2021-2022). – Toshkent: 2023.
3. Soliyev A. O'zbekiston geografiyasi (O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi). – Toshkent: Universitet, 2014.
4. Qurbonov Sh.B., Fedorko V.N. O'zbekiston geografiyasi (II qism. O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi). Darslik. – Toshkent: «Yangi Chirchiq prints», 2024.
5. Qurbonov Sh. Kichik hududlar ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi. – Toshkent: «Mumtoz so'z», 2013.
6. www.stat.uz [O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika ko'mitasining rasmiy veb-sayti].